

lendi peccatum, et ideo actus, qui est dispositio ad gratiam, non est dispositio ad effectum remittendi peccatum, sed formaliter facit illum. Hæc vero responsio falsam doctrinam supra refutatam supponit, nimurum, actum amoris vel contritionis remittere formaliter peccatum; secluso ergo illo falso dogmate, evidens est consecutio, actum qui est dispositio ad gratiam, esse etiam dispositionem ad remissionem peccati. Præterea retorqueri potest illa responsio, quia ex illa sequitur, de facto gratiam habitualis non expellere formaliter peccatum, quia invenit expulsum per dispositionem ad ipsam gratiam; consequens autem supra improbatum est, et illimet autores non audent illud admittere, quia plane repugnat Concilio Tridentino, dicto c. 7, ut supra etiam expendimus. Denique discursus supra factus de gratiæ infusione potest hic fieri de remissione peccati; nam ex duobus peccatoribus aliquo modo se disponentibus ad justificationem, unus assequitur remissionem peccatorum, et non aliis; at illa disparitas provenit ex parte illorum, quia Deus de se paratus est utrique remittere; ergo expectat Deus dispositionem ultimam et perfectam ad remissionem peccatorum. Item unius datur plenior remissio quam alteri, saltem quoad commutationem penæ æternæ in temporalem majorem vel minorem, quod etiam in dispositione inæquali fundatur; ergo sicutum est ipsam remissionem culpæ intuitu alieijus dispositionis fieri.

15. *Assertio quarta difficultatem capitatis solvens.* — *Resolvitur proximum dubium.* — Dico tertio: ultima dispositio ad justificationem est in suo genere vera et per se causa primæ gratiæ et remissionis peccati. Hanc assertionem addo, licet in præcedentibus aperte contineatur, ut examinem distinctionem illam ex parte passi, vel ex parte agentis; nam vel repugnantiam involvit, vel non procedit de dispositione, quæ veram rationem causæ habeat respectu formæ ad quam dicitur esse dispositio. Duplex enim dispositio cogitari potest in aliquo subjecto, respectu alieijus formæ in illo introducendæ: una est præparans subjectum, et adaptans illud ad talam formam, et consequenter quasi determinans ipsum agens, seu inclinans illum ad talam formam inducendam, sicut organisatio talis corporis humani hanc materiam disponit ad talam animam, et in suo genere determinat, et quasi movet, et inclinat Deum ad talam animam creandam in illo corpore. Alia

vero dispositio esse potest, quæ requiritur in tali subjecto informato tali forma, ut talis forma habeat in illo connaturalem statum, et quasi convenientem ornatum, sicut in corpore tali anima informato dispositio apta dici potest talis pulchritudo et complexio, ac sensuum vivacitas, et similes. Atque hujusmodi dispositio non est proprie causa formæ, vel introductionis ejus, sed potius est quasi passio, seu proprietas consequens formam. Dico ergo dispositionem hanc ultimam esse prioris generis, juxta modum accommodatum dispositioni morali, atque ita esse veram et propriam causam gratiæ et remissionis peccati in eodem genere causæ moralis.

16. *Concilium Tridentinum probat.* — Sie ergo explicata conclusio probatur imprimis ex Concilio Tridentino, dicto cap. septimo, dicente: *Hanc dispositionem justificatio ipsa consequitur*, utique, tanquam effectus causam suam, non enim potest ibi aliis consecutionis modus excogitari. Et infra dicit, *justitiam singulis infundi secundum propriam cuiusque dispositionem et cooperationem*. Ex quo aperte sequitur dispositionem hanc esse præparantem et coaptantem subjectum ad talem formam, et consequenter quasi determinare Deum, ut talem modum seu gradum formæ inducat. Deinde in sess. 14, cap. 4, dicit contritionem semper fuisse ad impetrandam remissionem peccatorum necessariam; causa autem impetrans, causa vera moralis est, et per illam causalitatem optime declaratur quomodo hæc dispositio determinet agens ad inductiōnem talis formæ, nempe impetrando, et (ut statim ibidem dicitur) *hominem ad remissionem peccatorum præparando*, ut nimurum Deus intuitu illius dispositionis peccata remittat; hoc ergo modo est talis dispositio vera causa primæ gratiæ et remissionis peccatorum. Estque hæc doctrina valde consenteana modis loquendi Scripturae in citatis locis: *Si peccator egerit pœnitentiam, vita rivet, et non morietur*, et similibus. Quamvis enim ex conditionali locutione formaliter non inferatur causalitas, tamen in materia promissiva (ut sic dieam) optime infertur, quando conditio requisita est aliquod obsequium liberum exhibendum ab eo cui talis promissio sub talia conditione fit, et intuitu cuius aliquid promittitur, quia tunc illud opus, quod exigitur, est moralis ratio obtinendi quod promittitur, et hoc est esse causam moralem. Hoc autem modo offertur remissio peccatoribus, si pœnitentiam agant, et conversio Dei ad ipsos per

gratiam, si ipsi ad Deum per congruentem dispositionem convertantur. Ultra dicta vero testimonia invenimus in Scriptura illam locutionem Christi Domini, Luc. 7: *Ideo dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*, quæ verba in seq. cap. latius expendimus, et ibidem testimonia Patrum addemus, quamvis in superioribus multa satis allegaverimus quæ de remissione peccatorum, et dispositione quæ sit causa ejus, clariss et expressius quam de dispositione ad habitualis gratiam, loquuntur; et formaliter vel æquivalenter utuntur his locutionibus: Homini infunditur gratia, quia se ad illam sufficienter præparat cum auxilio gratiæ; et: Homini remittuntur peccata, quia conteritur. Si ergo istæ locutiones veræ sunt, ut revera sunt, etiam est verum, amorem super omnia, vel contritionem, esse veram causam gratiæ et remissionis peccatorum.

17. *Confirmatur Scripturis. — Ratio.* — Hoc præterea confirmant illi modi loquendi Scripturæ: Homo, diligendo vel pœnitendo, sanctificat animam suam, aut sanctificat se; nam in his denotatur aliqua causalitas ex parte hominis per actus suos, quæ non potest esse nisi dispositiva, vel saltem necessarium est illam esse omnium primam. Idem colligimus ex illis locutionibus: *Fides tua te salvam fecit*, Luc. 7; *Justificamur ex fide, et per fidem*; *reputatur fides ad justitiam*, Rom. 3, 4 et 5; ad Galat. 3 et 4. Quæ omnia intelliguntur de fide per charitatem operante, ut ad Galat. 5 explicatur, et omnia significant causalitatem aliorum nostrorum actuum circa justitiam et remissionem peccatorum. Ratio denique supra facta hie applicari potest, quia hoc uno modo operanti per fidem et auxilium gratiæ remittit Deus peccata, et alteri, vel non operanti, vel imperfecte operanti, peccata non remittit; sed hoc non est nisi quia ille proxime se disponit, et non iste; ergo dispositio est causa justificationis in qua includitur tam remissio peccati quam infusion habituum, ut dictum est. Neque obstat, si quis dicat inde solum inferri talem actum esse conditionem sine qua non, quia hoc non excludit moralis causam, cum illa conditio libera sit, et talis ut moraliter influat in effectum, excitando agens, ut intuitu illius talem effectum conferat.

18. *Declaratur.* — Quæ comparatio optime etiam declaratur ex eo quod ex duobus vere pœnitentibus alteri minor gratia pleniorque peccatorum remissio confertur, quod non est,

nisi ratione melioris dispositionis, ut Concilium tradit cap. 7, et docent communiter Patres. Unde Cyprianus, epist. 2: *Nostrum tantum sicut pectus, et pateat; quantum illud fidei capacis afferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus*. Et Hieronymus, lib. 2 contra Jovinianum, attingens illud ad Ephes. 4: *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram* (ut ipse legit) *gratiæ Christi*, addit: *Non quod mensura Christi diversa sit, sed tantum gratiæ ejus infunditur, quantum valemus haurire*, quod latius tradit in ejusdem loci commentariis. Et confirmat D. Augustinus, tract. 74, distincte declarans primam et secundam justificationem, dicens: *Ceteris ad mensuram datur spiritus, et datus additur donec unicuique pro modo suæ perfectionis propria mensura compleatur*; et tract. 32: *Quantum vas fidei attulerit ad fontem, tantum implet*, utique de Spiritu Sancto, et loquitur aperte de prima justificatione. Sicut ergo ex parte hominis aliqua causa datur cur perfectius justificetur quam aliis, ita in quolibet pœnitente qui extra sacramentum justificatur, datur ex parte ejus causa proxima, cur ei potius quam alii peccata remittantur, quæ non est nisi proxima dispositio; est ergo illa vera causa talis effectus. Neque contra hoc video novam difficultatem, nam illa quæ solet sumi ex causalitate formalis amoris, superius exclusa est; quæ vero sumi potest ex causa efficiente, licet etiam ex dictis in lib. 6 expedita sit, plenius et proprius in cap. 11 tractabitur.

CAPUT X.

EXPENDITUR LOCUS LUC. 7: REMITTUNTUR EI PECCATA MULTA, QUONIAM DILEXIT MULTUM, IN CONFIRMATIONEM DOCTRINÆ SUPERIORI CAPITE TRADITÆ.

1. *Hujus capituli occasio.* — *Culpa et pena ibi remittitur.* — *Confirmatio optima.* — Diximus in præcedenti capite amorem Dei super omnia esse veram causam dispositivam infusionis primæ gratiæ, et consequenter infusionis justitiae, hæc enim duo evidenter conjuncta sunt, eamque doctrinam ex illis Christi Domini verbis confirmavimus, que in hoc capite fusius ponderare libuit, quia celebris est locus in hac materia, et non desunt viri graves qui ad alium sensum improprium illa detorqueant. Nos ergo censemus verba esse, ut sonant, in omni proprietate intelligenda de causa remissionis peccatorum. Quod ut ostendam,

suppono ibi loqui Christum Dominum de remissione peccatorum, non solum quoad pœnam, sed maxime quoad culpam; ita enim communiter a gravioribus expositoribus et Patribus allegandis intelligitur, licet nonnulli aliter sentiant, ut ibi Stapletonius et Salmer. referunt, quos merito refellunt, quia sine ullo fundamento verba Christi ad remissionem pœnarum limitant, cum verba Christi absoluta sint, et proprie significant remissionem culparum, vel totius peccati, sintque in omni proprietate intelligenda, quoad fieri possit. Præsertim quia Christus voluit exaggerare amorem ex magnitudine beneficij, ut aliqui volunt, vel ex magnitudine effectus, ut nos dicemus; remissionem autem peccatorum longe major effectus aut beneficium est quam remissio quoad pœnam; ergo de illa maxime loquitur Christus. Et confirmatur, nam Christus in parabola dicit talia fuisse debita, ut debitores non haberent unde redderent, quod proprie convenit debito culpæ, nam post remissam culpam jam habet peccator unde reddat debitum poenæ. Dico autem *maxime*, quia remissio etiam pœnarum excludenda non est, cum hæc conjuncta cum remissione culpæ beneficium seu effectum augeat.

2. *Dilectio perfecta est quia dilexit multum.* — *Maldonat. excluditur.* — Secundo suppono, cum Christus dicit *quoniam dilexit multum*, loqui de dilectione perfecta et super omnia, ita enim Patres intelligunt, et exaggeratio ac proprietas verborum id postulat, et ratio cogit, quia minor dilectio non auferit peccata. Unde non probo quod Maldonat. ibi dicit, Christum indicasse mulierem illam prius tempore dilexisse multum quam illi essent remissa peccata, et ideo officia illa, quæ Christo exhibuit, non ex amore super omnia, sed ex imperfecto processisse, quia post illa officia audivit: *Remittuntur tibi peccata tua.* Sed negare non potest quin prius etiam tempore quam Christus illa verba proferret, Magdalena perfecte et super omnia amaret, quia Christus per illa verba non contulit amorem ad remissionem peccatorum sufficientem, sed illum supposuit, et illi testimonium perhibuit, illiusque effectum declaravit. Neque obstat verbum de præsenti, *remittuntur*, nam eo in loco in vi præteriti est positum, ac si diceretur: *Remissa sunt ei peccata multa.* Hoc etiam docent omnes. Unde quando Christus illa verba protulit, imo quando Magdalena ad illum accessit, jam fuerant illi remissa peccata, quia jam multum dilexerat, juxta Christi sententiam. Unde non dixit Chris-

tus: *Quia diligit multum, sed, quia dilexit multum;* cum proportione igitur verbum remittendi intelligendum est, *ut ita utriusque rei atque effectus unum tempus idemque fuerit*, ut dixit Olympiodor., in cap. 3 Eccl. Et ita in græco est ibi participium de præterito ἀπέωνται, et aliqui antiqui Patres Latini de præterito legunt: *Remissa sunt*; et primo Ambrosius, lib. 2 Epistolar., in 17 ad Theodos. Imper., et lib. de Isaac. et Anim., cap. 8. Alii vero de præsenti legunt, sicut habet Vulgata, ut Cyprianus, lib. contra Novatian. et Hieronymus, lib. 2 contra Jovin.; et interdum Gregorius de præterito legit, ut lib. 6, epist. 22, interdum de præsenti, ut hom. 33 in Evang. Imo cum in eodem loco verbum *remittuntur* bis ponatur de præsenti in Vulgata, et in græco per idem participium præteriti, nihilominus Ambrosius, lib. de Poenit., cap. 17, in priori loco ponit verbum præteriti, et in posteriori præsens. Item Christus bis dixit verbum illud, prius ad Simonem: *Remittuntur ei*, et postea ad mulierem: *Remittuntur tibi*, et tamen non bis remisit, neque oportet utrumque de præsenti intelligi. Non est ergo facienda vis in verbo de præsenti, quia revera pro præterito usurpatum est ab interprete; id enim et circumstantia loci exigit, et est usitatum in Scriptura, ut ibi Tolet., annot. 72, advertit, et Salmer., tom. 4, tract. 36, alias p. 2, tract. 8.

3. *Causaliter intelligenda dicta verba.* — *Opinio Tolet.*, ibi; *Vazquez supra*, disp. 311, c. 5, num. 37. — *Vera sententia.* — *Exempla adducta refutantur.* — Tertio, suppono sententiam illam Christi: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, proprie et causaliter intelligendam esse. Dicunt enim aliqui in illis verbis recte consideratis dilectionem non assignari pro causa remissionis peccatorum, sed solum denotari illationem majoris dilectionis ex plurimum peccatorum remissione; nam ponderant non dixisse Christum: *Ideo remittuntur ei peccata, quia dilexit*, sed: *Ideo dico tibi, remittuntur ei peccata, quoniam dilexit multum.* Quibus verbis denotatur causa dicendi, non rei; nam, licet non sit causa essendi, est tamen causa dicendi, ut si quis dicat: *Ideo dico tibi hic esse ignem, quia fumus ascendit; vel, stellam esse propinquam, quia non scintillat.* Sed nihilominus assero Christum illis verbis asseruisse Magdalena fuisse dimissa multa peccata, et causam ac rationem illius effectus fuisse multam dilectionem, quam exi-

miae pœnitentiæ et amoris signis ostendebat. Ita invenio locum hunc a multis Patribus intellectum, et alios quidem postea referam; nunc expendo sententiam D. Thomæ qui, 1 part., quæst. 21, art. 4, ad 1, sic inquit: *In justificatione impii appetit justitia, dum (Deus) culpas relaxat propter dilectionem, quam tamen ipse misericorditer insundit, sicut de Magdalena legitur*, Luc. 7: *Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum.* Ubi aperte declarat Christum reddidisse causam rei, non dicti. Similiter, 3 p., q. 49, art. 11: *Per charitatem (inquit) consequimur remissionem peccatorum secundum illud*, Luc. 7: *Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum.* Deinde illa causalis nota, *quoniam dilexit multum*, nullo modo potest ad causam dicti accommodari, nam duo signa causalia posuit Christus, cum dixit: *Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Et primum reddit causam dicti, quæ certe non est remissio peccatorum, sed sunt illa signa dilectionis, de quibus Christus dixerat Simoni: *Intrari in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti, hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tergitur. Osculum mihi non dedisti; hæc autem, ex quo intrari, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unaxisti; hæc autem unguento unxit pedes meos*; et inde intulit: *Propter quod dico tibi, etc.*, ubi jam non assignatur causa dicendi hoc, sed ob quam illi mulieri multa peccata fuerant remissa, scilicet, quia dilexerat multum, et ideo non sunt similia exempla de fumo et igne, vel de stella non scintillante. Nam ibi solum considerantur effectus ut causa talis affirmationis, nam effectus visus est causa dicendi ibi intervenire talem causam. At in negotio Magdalena et verbis Christi tria spectanda sunt, scilicet, signa externa pœnitentiæ et dilectionis a Magdalena exhibita, interna dilectio, et remissio peccatorum, ex quibus signa externa, licet essent effectus amoris, tamen fuerunt causa et ratio dicendi sententiam quam Christus protulit; Christus autem ex illis signis non collegit tantum, vel asseruit Magdalena dilexisse, sed addidit causalem, quia dilexit, remissa illi fuisse peccata. Neque remissio peccatorum poterat esse causa cur Christus diceret Magdalena dilexisse, quia remissio peccatorum non videbatur, sed tam erat occulta quam ipsa dilectio; ergo, cum Christus ait: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*, non assignat causam solius dic-

ti, sed ipsius rei. Itaque ex signis externis habuit Christus sufficientem rationem dicendi Magdalena dilexisse, ex dilectione autem tanquam ex causa remissionem collegit et affirmavit illi esse remissa peccata, quia ex effectu non poterat moveri ad id affirmandum.

4. *Contextus causam remissionis peccatorum Magdalena præ se fert.* — Itaque, ex ipso contextu et proprietate verborum, quæ non est sine causa prætermittenda, satis colligi videatur locutum fuisse Christum Dominum de causa propter quam Deus Magdalena remisit peccata, et non de sola causa quæ ipsum movit ad dicendum peccata illi mulieri fuisse remissa. Nam (ut dixi) remissio peccatorum non potuit esse causa ob quam Christus affirmaverit Magdalena multum dilexisse, quia talis remissio non videbatur, ut ex illa vel tanquam ex effectu, vel tanquam ex causa amoris, eum posset colligere vel comprobare, præsertim respectu Pharisæi, quia eam peccatricem esse sciebat, et remissionem peccatorum non videbat. Imo nec ex actionibus externis Magdalena poterat immediate colligi remissio peccatorum, sed mediante dilectione, a qua illæ actiones procedebant. Ita ergo ex actibus externis Magdalena convicit Christus Pharisæum, quod illa mulier multum se diligenter, unde ex dilectione tanquam ex causa conclusit: *Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Denique hunc sensum valde confirmant verba quæ Christus paulo inferius mulieri dixit: *Fides tux te saltam fecit*, utique a peccatis, ut recte Tertullianus, lib. 4 cont. Marcion., c. 19 et 20, annotavit; si ergo fides mulierem illam a peccatis salvavit, profecto fides ejus causa fuit remissionis peccatorum ejus. At illa fides non est fides mortua vel otiosa, sed est fides quæ per charitatem operatur, ad Galat. 5. Nam, ut recte dixit Augustinus, 15 de Trinit., cap. 18: *Fides non facit utilem, nisi charitas; neque fides sine amore prodest*, ut in Enchirid., cap. 8, dixit; ergo ex Christi sententia fides per dilectionem Magdalena justificavit; ergo in eodem sensu dixit fuisse illi multa peccata remissa, quia dilexit multum.

5. *Ita Patres.* — Atque ita certe de illa causaliter videntur sensisse Patres. Nam Gregorius, homil. 33 in Evang., post illa verba subjunxit: *Et si durum est valde quod coquitur, abundat tamen amoris ignis, quo etiam dura consumantur.* Prius enim dixerat: *Quid enim dilectionem esse credimus, nisi ignem? et quid culpam, nisi rubiginem?* Unde nunc dicitur:

Remittuntur, etc., ac si aperte diceretur: Incedit plene peccati rubiginem, quia ardet valde per amoris ignem. Unde Paulin., epistol. 4 ad Severum, circa finem, ita de Magdalena loquitur: *Illa perfundendo Christum se abluit; pedes illius detergendo, sua peccata mundavit; illum diligens, se dilexit, et ideo meruit audire: Filia, fides tua te salvam fecit, rade in pace, etc.* Et Ambrosius, lib. de Pœnitent. illi attributo, in tom. 5, cap. 17, post illa verba subjungit: *In Domini pace confessim absoluta dimittitur;* modum autem absolutionis per alia testimonia Scripturæ, quæ causalitatem actuum peccatoris ostendunt, declarat, dicens: *Hoc est illud propheticum oraculum: Cum conuersus fueris, et ingemueris, tunc salvaberis. Et dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris.* Et Tertullianus, lib. 4 contra Marcion., cap. 17, in fine, eumdem locum tractans, dicit, *Magdalenam per pœnitentiam ex fide justificatan, audivisse a Domino: Fides tua te salvam fecit, quia justus ex fide virit.* Ubi sine dubio loquitur de pœnitentia perfecta, quæ dilectionem includit. Denique Augustinus, in Psalm. 114, post illa verba: *Propter quod dico tibi: Dimittuntur ei peccata multa,* subjungit: *Quare? quia confessa est, quia flexit, quia non declinatum est cor ejus in verba maligna ad excusandas excusationes in peccatis.* Intellexerunt ergo Patres, causam propter quam illi remissa sunt peccata declarasse, cum dixit remissa illi esse, quia dilexit multum.

6. Christus loquitur de causa disponente.—Quarto, suppono Christum non loqui de causalitate formalis, unde tandem concludo tribuere remissionem peccatorum dilectioni, tanquam cause disponenti, ratione cuius remissionem peccatorum Deus confert. Prior pars probatur, quia Christus non loquitur de charitate habituali, vel infusione gratiæ, sed de dilectionis actu, quem Magdalena habebat seu habuerat, cum primum Christum cœpit diligere; at ille actus non justificat formaliter peccatorem, ut in superioribus ostensum est; ergo cum dicit *quia dilexit*, particula *quia* non denotat formalem causam. Unde a sufficienti partium enumeratione concluditur altera pars de causa disponente. Quia non est causa efficiens remissionem, tum quia non efficit habitum per quem culpa remittitur, tum etiam quia remissionem proprie solus Deus concedit. Quæ omnia in superioribus ostensa sunt. Neque etiam ille actus est propria causa meritoria de condigno remissionis peccatorum,

ut infra in suo loco ostendemus; meritum autem de congruo, vel etiam nullum est, vel ratione ipsa propriæ dispositionis includitur. Superest ergo ut sit propria causa disponens, quod etiam verba Christi præ se ferunt; dicit enim illi esse peccata remissa, utique a Deo, seu ab ipso Christo, quia dilexit, id est, quia sua dilectione remissionem impetravit, juxta modum loquendi Concilii Tridentini supra tractatum. Et ideo eidem feminae postea tribuit Christus quod se salvam fecerit, utique quia se ad salutem a Deo obtinendam dispositus, licet non a se, sed ex gratia Dei, qua præventa fuit.

7. Moderni doctores.—Atque hanc expositionem ex modernis sequuntur Ruardus et Vega locis citatis, eamdemque supponit Valentia, tom. 2, disp. 8, quæst. 4, punct. 3, § Atquæ hæc; et Bellarminus, lib. 2 de Pœnitent., cap. 12, dicens: *Hoc loco dilectio, sive contritio ex dilectione, quam lacryma testantur, apertissime dicitur esse causa remissionis peccatorum, siquidem particula illa, quoniam, causalis est.* Quod iterum et optime repetit cap. 14, in principio. Latius idem docet in eum locum Barradas, 2 tom., lib. 8, cap. 42, dicens hanc esse suavem litteræ et Patrum expositionem. Addit Maldonat. ibi, vers. 42, contrariam fuisse expositionem Calvinii, quam (inquit) utinam nemo Catholicorum secutus fuisset. Denique Stapleton., in Antido., circa illum locum, rejiciens alias interpretationes, ait: *Quæ hæreticis faverint, quod alii auctores imprimis advertere debent.* Ac denique illam tribuit Patribus, qui verba Christi causaliter intelligunt, quos jam retulimus. Et addi possunt Theophylact. ibi, dicens: *Remittuntur igitur peccata illi quia dilexit multum,* ubi causam rei, non dicti, redditam esse sentit, unde ita exponit: *Hoc est, quia magnam præ se tulit fidem.* Item Euthym., ibi, qui similiter causalem illam exponit. Item Bernardus, serm. de Maria Magdalena, de qua dicit, *attulisse unguentum optimum contritionis, et adorasse in loco ubi stelerunt pedes ejus;* et adjungit: *Steterunt, quia validissima amoris manu pedem utrumque retinuit, donec utrumque perungeret, et audiret criminum remissionem et dimissionem in pace.* Et idem significat in alio sermone de quatuor modis orandi. Estque apertissima D. Thomæ in citatis locis, et apud alios Scholasticos frequens.

8. Difficultas ex contextu suborta.—Objectione.—Non caret tamen difficultate hæc exppositio, quia non videtur posse accommodari

parabolæ qua Christus Dominus ad confundendum Pharisæum usus est. Cum enim ille et Magdalenam ut peccatricem abominaretur, et Christum tanquam ignorantem illius statum in suo corde argueret, Christus, ut illum ex proprio ore argueret ac judicaret, parabolam illi proposuit de duobus debtoribus, qui eidem creditori debabant, unus quingentos denarios, et alius quinquaginta, et creditor utriusque totum debitum dimisit, de quibus interrogavit Christus Pharisæum: *Quis ergo illum plus diligit?* Et ille respondit: *Æstimo quia is cui plus donavit;* cui Christus dixit: *Recte respondisti.* Et postea, facta collatione inter Magdalenam et Pharisæum, extollendo signa amoris Magdalæ, et defectum illorum in pharisæo arguendo, concludit: *Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ex hac ergo illatione nascitur objectione. Nam Christus in parabola non erat locutus de amore qui sit causa remissionis debiti, sed potius de illo qui est effectus ejus, quia ille cuius majus debitum remissum est, ex gratitudine maiorem amorem exhibet creditori. De hoc enim amore Christus interrogavit, et Pharisæus respondit, cuius judicium Christus probavit. Ergo similiter in illatione non est Christus locutus de amore Magdalæ, qui fuerit causa remissionis peccati, sed qui fuerit potius effectus ejus, et ex gratitudine exhibitus propter magnum beneficium remissionis plurium peccatorum, quotquot obtinuerat, alias non recte cohaereret illatio cum antecedente, nec parabola cum facto. Igitur cum Christus dixit: *Quoniam dilexit multum,* non reddidit causam remissionis peccati, sed causam cur ipse diceret illam dilexisse multum, scilicet, quia multa peccata illi fuerant remissa. Juxta quam expositionem nihil in praesenti punto ex illo testimonio colligi potest.

9. Confirmatio objectionis.—Secundo, confirmatur hæc expositi. Primo, quia multi Patres locum illum intelligunt de amore gratitudinis propter remissionem peccatorum jam obtentam, et non de amore qui sit causa remissionis peccatorum. Maximeque id supponit Augustinus, lib. 50 Homiliar., in 32, cap. 4, ubi illum movet quæstiōnem, quia si cui plus dimittitur plus diligit, utile erit multum peccare ut multum debeamus, et postea remissum plus diligamus, ubi manifeste supponit parabolam esse intelligendam de amore ex gratitudine debito Deo propter remissionem peccatorum. Et ita respondet quæstiōni, non oportere multum peccare ut magnum amo-

rem Deo ex gratitudine rependamus, quia omnia peccata quæ non committimus, tanquam remissa reputare debemus, quandoquidem gratia Dei est quod illa non committamus, ideoque etiam propter illud beneficium Deum diligere multum debemus. Ergo, juxta sensum Augustini, de amore Deo exhibendo propter remissionem debitorum Christus Dominus locutus est. Sic etiam Chrysostomus, homil. 38 ad Popul., cum dixisset: *Propterea maxime debes humiliari, quod pluribus donis prædictis es, in probationem addit: Cui namque plus dimissum est, plus diligit,* ubi aperte hæc verba intellexit de amore consequente remissionem. Citatur etiam pro hac sententia Gregorius, lib. 6, epist. 22, alias cap. 186, ubi Gregoriam, quæ scire cupiebat an sibi essent peccata remissa, his verbis consolatur: *Scio quia omnipotentem Dominum ferventer diligitis, atque in ejus misericordia confido, quia illa de vobis sententia ex ore veritatis procedit, quæ de quadam muliere sancta dicta est, dimissa ei peccata multa, quia dilexit multum.* Quomodo autem fuerint remissa, in hoc etiam monstratum est, quod postmodum est secutum, quia ad pedes Domini sedebat. Ubi ex amore tanquam ex signo colligit remissionem peccatorum, eo modo quo ex effectu sedendi ad pedes Domini multa ejus dilectio ostensa est; hoc autem tanquam a signo ex illo effectu innuit; ergo simili modo ex amore, tanquam ex signo, colligit remissionem peccatorum. Hanc enim aequiparationem indicat particula etiam, quam Toletus supra in hunc modum expendit. Multum etiam favet Ambrosius, libro 2 de Pœnitentia, capite octavo, dicens: *Unde mihi ut de me dicas: Remissa sunt ejus peccata multa, quoniam dilexit multum?* Plus debuisse me fateor, et plus dimissum mihi, qui de forensium strepitu ad sacerdotium vocatus sum, et ideo vereor ne ingratus inveniar.

10. Alia confirmatio.—Ultima confirmatio. Tertio potest confirmari expositi, quia si Christus loqueretur de dilectione, quæ esset causa remissionis peccatorum, non recte magnitudinem amoris ex multitudine peccatorum remissorum colligeret, quia minima dilectio super omnia sufficiens est ad quamcumque peccatorum multitudinem remittendam. Neque etiam vere dixisset: *Cui minus remittitur, minus diligit,* nam fieri potest ut per majorem dilectionem aliquis ex paucis peccatis resurgat, quam alius ex multis; fieri (inquam) potest ut sit illa dilectio major, non tantum ex consideratione Augustini, quod il-